

Svar på de frågor som rör den svenska servicen i vårdreformen i Kommunförbundets utkast till utlåtande 8.9.2020

20. Tryggar bestämmelsen i 37 § tvåspråkiga vårdlandskaps samarbete med avseende på tillgången till svenskspråkiga tjänster?

- ja
- **huvudsakligen ja**
- huvudsakligen nej
- nej
- tar inte ställning

I 37 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård bestäms om de tvåspråkiga landskapens skyldighet att avtala om inbördes samarbete och arbetsfördelning i fråga om sådana svenskspråkiga social- och hälsovårdstjänster som anges närmare i paragrafen.

Kommunförbundet anser att ett avtalsbaserat samarbete mellan vårdlandskapen är värt att understöda som utgångspunkt för tryggande av de tjänster som beskrivs i paragrafen. Skyldigheten att ingå avtal är i lagstiftningen inte förenad med någon skyldighet att använda tjänster, vilket vi anser vara en lyckad lösning med tanke på minoritetens rättigheter. Den föreslagna bestämmelsen ger goda förutsättningar att trygga de svenskspråkiga tjänsterna i reformen.

De tvåspråkiga vårdlandskapens skyldighet att ingå avtal gäller tjänster där samarbete är oundgängligt eller nödvändigt med hänsyn till den kompetens som krävs eller för att säkerställa tillgången till tjänsterna eller tjänsternas kvalitet eller för att se till att kundernas språkliga rättigheter tillgodoses med beaktande av hur krävande eller ovanlig uppgiften är eller hur stora utgifter den medför. I paragrafen preciseras inte vilka tjänster som omfattas av skyldigheten att ingå

avtal, men i detaljmotiveringen nämns bland annat missbrukarvård och barnpsykiatri.

Kommunförbundet anser att den föreslagna bestämmelsen är svårtydd och lämnar rum för tolkning i fråga om de tjänster som omfattas av skyldigheten att ingå avtal. Skyldigheten att ingå avtal omfattar enligt förslaget både s.k. Kårkullas tidigare tjänster och andra definierade social- och hälsovårdstjänster, av vilka en del för tillfället tillhandahålls centraliserat och en del decentraliserat.

Svårtydda bestämmelser som lämnar rum för tolkning är en utmaning vid både bestämningen av serviceutbudet, avtalsförhandlingarna och samordningen av samarbetet. I lagstiftningen behövs det tydliga indikatorer som underlättar tolkningen, till exempel klara kriterier för tillgången till tjänster och när en tjänst ska klassas som ovanlig. Av bestämmelsen borde det också framgå om stödtjänster kan ingå i samarbetet, till exempel översättnings- och tolktjänster eller digital vägledning. När Kommunförbundet hört kommunerna har de framfört önskemål om tydliga anvisningar och stöd för avtalsprocessen. Mer anvisningar om avtalsprocessen skulle alltså behövas.

Enligt 37 § 3 mom. i lagen om ordnande av social- och hälsovård ska ett vårdlandskap ("vårdlandskapet X") samordna utarbetandet av avtalet om samarbete mellan de tvåspråkiga vårdlandskapen. Utöver samordningsuppgiften borde det också lagstiftas om skyldighet att övervaka samarbetsavtalet. Enligt 37 § 5 mom. i lagutkastet ska fullföljden av avtalet följas och bedömas årligen, men vem som är ansvarig för övervakningen som helhet är oklart.

Såsom det konstateras i detaljmotiveringen till paragrafen, hänför sig paragrafen till omorganiseringen av Kårkullas tjänster. Lagförslaget utgår från att Kårkullas tjänster grovt taget delas mellan de landskap där verksamheten bedrivs och att vårdlandskapen senare kommer överens om samarbetet genom samarbetsavtal. Kommunförbundet anser att det med tanke på tryggheten av vården, omsorgen och tjänsterna för personer med intellektuell funktionsnedsättning är viktigt att

det i lagen fästs särskild vikt vid ett fungerande samarbete mellan de tvåspråkiga landskapen när det gäller specialomsorgerna för dessa personer. Lagstiftningen bör ge möjlighet till ett smidigt samarbete inom specialomsorgerna för svenskspråkiga med intellektuell funktionsnedsättning, till exempel i form av en samkommun eller enligt modellen med en ansvarig kommun, utgående från vårdlandskapens behov.

22. Vilket vårdlandskap borde föreskrivas som ansvarig för att trygga utvecklingen av svenskspråkiga tjänster (31 §) i hela landet?

Enligt lagförslaget har vårdlandskapet X två uppgifter: att utveckla de svenskspråkiga tjänsterna enligt 31 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård samt samordna (och övervaka) samarbetsavtalet mellan tvåspråkiga vårdlandskap enligt 37 § i samma lag.

Kommunförbundet påpekar att dessa två uppgifter är väldigt olika och förutsätter olika slags beredskap, resurser och kompetens av det landskap som sköter uppgiften. Det gäller att noga överväga om det med tanke på kvaliteten och tillgången på tjänsterna och utvecklingen av dem är motiverat att ålägga ett enda landskap dessa skyldigheter, eller om en fördelning av befogenheterna på till exempel två landskap skulle ge bättre förutsättningar att sköta uppgiften.

Enligt 31 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård har vårdlandskapet X till uppgift att stödja utvecklandet av de svenskspråkiga tjänsterna i hela landet. Det är fråga om en mycket omfattande uppgift, som förutsätter att landskapet har tillräckliga svenskspråkiga personalresurser, en klar koppling till forsknings- och universitetsvärlden, ekonomisk stabilitet och möjlighet att avsätta resurser samt ett brett utbud av service, för att de mångfasetterade uppgifterna ska kunna skötas. Kommunförbundet vill också framhålla att modellen med ett ansvarigt vårdlandskap inte får leda till att den svenskspråkiga utvecklingsverksamheten avskiljs från den finskspråkiga.

43. Tryggar förslagen om delningen av Kårkullas verksamhet kontinuiteten i dess verksamhet som vårdlandskapens verksamhet?

Nedläggningen av Kårkulla samkommun och överföringen av ansvaret för verksamheten till landskapen är en stor förändring jämfört med den nuvarande verksamheten. I dagsläget kan Kårkulla genom skalfördelar garantera service på svenska också lokalt. Då Kårkulla samkommun läggs ner är det ytterst viktigt att svenskspråkig service kan garanteras utan avbrott för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Denna kundgrupp är särskilt utsatt och måste få all service (sakkunnig-, boende-, rådgivningstjänster etc.) på sitt eget modersmål också i fortsättningen.

De tvåspråkiga landskapen bör genom samarbetsavtal åläggas samarbete också i fråga om Kårkullas nuvarande tjänster, eftersom ett tillräckligt stort befolkningsunderlag ger möjligheter att organisera och utveckla svenskspråkiga tjänster och servicekedjor långsiktigt.

Enligt förslaget kvarstår sakkunnigtjänsterna i landskapet Egentliga Finland. I samarbetsavtalet borde de tvåspråkiga landskapen avtala om utvecklings- och sakkunnigtjänster, utvecklingen av dem och andra verksamhetsprinciper med utgångspunkten att det också i fortsättningen erbjuds svenskspråkiga sakkunnigtjänster på lika villkor, oberoende av i vilket landskap personen bor.

Vårdreformen gäller inte Åland, men eftersom Åland anlitar samkommunens tjänster inverkar reformen också på situationen för de åländska kunderna inom specialomsorgen. Därför bör man i reformen beakta behoven hos dem som behöver specialomsorgstjänster på Åland.

Viktigt är också att en tillräckligt lång övergångsperiod säkerställs med tanke på Kårkullas tidigare verksamhet. Under övergångsskedet överförs verksamheten till landskapen och samarbetet mellan de tvåspråkiga landskapen inleds på det sätt som närmare anges i samarbetsavtalet. Därför kan den övergångsperiod som

föreslås i lagutkastet inte anses tillräcklig med tanke på servicens kvalitet.